

Lievä muistin heikkeneminen ei aina etene

Kliinisissä aineistoissa suurella osalla potilaista lievä muistin heikkeneminen (mild cognitive impairment, MCI) etenee muistisairaudeksi, kun taas valikoimattomien väestöpohjaisten aineistojen seurannassa suuri osa pysyy ennallaan. Aiemmat tutkimukset ovat osoittaneet, että korkea ikä, amnestinen oirekuva ja apoE4-genotyyppi ennakoivat etenemistä. Seitsemän vuoden seurantatutkimuksessa selvitetiin niiden tutkittavien ominaisuuksia, joilla tauti ei edennyt.

Mukana oli 1 603 henkilön kohortti (keski-ikä 78 v) ja tutkittavat tutkittiin

monin testein. Yli puolella (n = 881) oli normaali kognitio sekä alkutilanteessa että seurannassa. 16 %:lla (n = 252) kognitio vaihteli tai lievä muistin heikkeneminen kääntyi normaaliksi viiden vuoden seurannassa, 24 %:lla (n = 384) lievä muistin heikkeneminen säilyi samana ja vain 5 %:lla (n = 86) se eteni muistisairaudeksi. Ryhmien sukupuolijakaumassa ei ollut eroa.

Niillä, joilla lievästi heikentynyt muisti kääntyi normaaliksi, oli korkeampi koulutus, vähemmän monimutkaisia päivittäistoiminnan vajeita (IADL), korkeampi diastolinen verenpaine ja

apoE4-genotyyppi harvemmin kuin muilla lievästä muistin heikkenemisestä kärsivillä. He käyttivät myös enemmän lääkkeitä ja alkoholia, liikkuivat useammin, ja heillä oli vähemmän aivoverenkiertohäiriöitä ja diabetesta.

Monimuuttujamallissa subjektiivinen muistin heikkeneminen, huono subjektiivinen terveydentila, päivittäistoimintojen ongelmat ja depression oireet olivat yleisempiä kaikissa muistin lievän heikkenemisen ryhmässä verrattuna normaalin kognition ryhmään. Muistisairauteen edenneessä ryhmässä lääkkeitä käytettiin vähemmän ja apoE4-genotyyppi oli yleisempi kuin normaalin kognition ryhmässä. Muistisairauteen edenneen ryhmän tutkittavat olivat selviytyneet heikoiten kaikissa kogniotesteissä lähtötilanteessa ja normaalin kognition ryhmä parhaiten.

Miten tuloksia pitäisi tulkita? Ensinnäkään lievä muistin heikkeneminen ei ole tuomio etenevästä muistisairaudesta. Kliiniset aineistot sisältävät aina vaikeampia tapauksia kuin väestöpohjaiset aineistot. Vaikka kyseessä on seurantatutkimus, syy-seuraussuhteiden arviointi on vaikeaa. Alkoholin käyttö voi olla merkki paremmasta terveydestä eikä välttämättä ole syy-seuraussuhteessa kognitioon. Riskitekijöiden hoito kannattaa.

Ganguli M ym. Mild cognitive impairment that does not progress to dementia: a population based study. *J Am Geriatr Soc* 2019;67:232–8.

KAISU PITKÄLÄ

Panthermedia

TOIMITTANEET: OUTI AIKIO, JUHANI AIRAKSINEN, HEIKKI ARVILOMMI, HEIKKI EKROOS, RITVA JOKELA, SIRKKU JYRKKIÖ, NINA KASEVA, MARKKU KAUPPI, PERTTI KIRKINEN, HELENA LIIRA, OSSI LINDELL, HANNU PAAJANEN, KAISU PITKÄLÄ, HANNA RAASKA, TERO TAIMINEN, MARKO VESANEN SEKÄ PERTTI SALOHEIMO

Endokardiitin hoito muuttumassa yksilöllisemmäksi?

Endokardiittia hoidetaan yleensä 6 viikon ajan suonensisäisillä antibiooteilla. Uusi tutkimus osoittaa, että valikoiduissa tapauksissa osa hoidosta voidaan korvata tehokkaalla peroraalisella lääkityksellä.

Tanskalaiset tutkijat satunnaistivat 400 endokardiittipotilasta vähintään 10 päivää kestäneen suonensisäisen antibiootihoidon jälkeen jatkamaan entistä lääkitystään tai siirtymään tablettihoitoon. Noin viidennes arvioituista potilaista läpäisi tutkimuk-

sen tiukat valintaperusteet, joista tärkein oli vakaa läppätilanne ilman tulehduskomplikaatioita. Satunnais-tamisen jälkeen antibioottihoito jatkui noin 3 viikon ajan.

Tutkimuksen tulostapahtuma oli kuolema, suunnittelematon läppäleikkaus, embolia tai läppätulehduksen uusiminen. Näitä ilmeni yhtä usein peroraalisessa ja suonensisäisessä hoidossa (9,0 % vs. 12,1 %).

Tämä ennakkoluuloton tutkimus osoittaa, että komplisoitumattoman

Foto:la

endokardiitin suonensisäistä antibioottihoitoa voidaan valikoiduissa tapauksissa turvallisesti lyhentää.

Iversen K, Ihleman N, Gill SU ym. Partial oral versus intravenous antibiotic treatment of endocarditis. *N Engl J Med* 2019;380:415–24.

JUHANI AIRAKSINEN

Keuhkohtaumataudin pahenemisvaiheessa kannattaa mitata CRP

Keuhkohtaumataudin pahenemisvaiheessa potilas voi hyötyä peroraalisesta steroidista tai antibiootista tai molemmista. Märkäiset yskökset ja kuume puoltavat antibiootin käyttöä. CRP-mittauksen hyödyistä tieto on ristiriitaista. Nyt hollantilaisstudios tutkimus osoitti, että siinä on järjeä.

Tutkijat satunnaistivat sairaalan päivystykseen joutuneet keuhkohtaumapotilaat (n = 220) kahteen ryhmään: toisessa antibioottihoito aloitettiin märkäisten yskösten ja

lisääntyneen limamäärän perusteella, toisessa CRP-arvon perusteella (yli 50 mg/l). Antibioottina käytettiin amoksisilliini-klavulaanihapppyhdistelmää (625 mg x 3/vrk 7 vrk:n ajan). Kaikki potilaat saivat prednisolonia (60 mg 3 vrk ja sitten 30 mg 7 vrk).

CRP-ryhmästä 32 % sai antibiootitikuurin, yskösyhmästä 46 % (p = 0,029). Hoidon epäonnistumisissa 30 päivän aikana ei ollut eroa eikä myöskään seuraavaan pahenemisvaiheeseen kuluneessa ajassa.

CRP-ryhmä oli sairaalassa 7 vrk ja yskösyhmä 6 vrk.

Antibioottikuureja oli siis vähemmän ja potilaat paranivat samalla tavoin, kun hoito perustui CRP-mittaukseen. Onneksi Suomessa on jo ollut tapana mitata CRP näiltä potilailta. Näin on vältetty turhia antibioottikuureja.

Prins HJ, Duijkers R, van der Valk P ym. CRP-guided antibiotic treatment in acute exacerbations of COPD admitted to hospital. *Eur Respir J*, verkossa ensin 17.3.2019. doi: 10.1183/13993003.02014-2018

HEIKKI EKROOS

Toistuvat ja pitkittyneet enterovirusinfektiot lisäävät keliakian riskiä

Ensimmäisen ikävuoden jälkeen sairastetut enterovirusinfektiot ovat yhteydessä lisääntyneeseen keliakian riskiin; ennen vuoden ikää vastaavaa yhteyttä ei todettu. Sairastumisriski ilmenee, kun ruokavalioon lisätään gluteeni. Ennen sitä enterovirusinfektiot eivät lisänneet keliakian riskiä eivätkä myöskään entero- tai adenovirusinfektiot imetyksen aikana.

Norjalaisen syntymäkohortin (n = 46 939) HLA-perintötekijää DQ2/DQ8 kantavilta lapsilta (n = 912) kerättiin toistuvasti ulostenäytteitä ja verikokeita 3 kuukauden iästä alkaen. Altisteena oli sairastettujen infektioiden määrä eli PCR:llä viruspositiiviset ulostenäytteet enteroviruksen alatyypeille A–D ja

adenovirukselle. Keliakiaseulontaan osallistui 220 lasta. Heiltä määritettiin IgA-luokan kudostransglutaminaasi- ja IgG-luokan deamidoidut gliadiinipeptidivasta-aineet. ESPGHAN-kriteerejä käytäten 25 lapsella diagnosoitiin keliakia noin 10 vuoden iässä.

Keliakiaryhmän ulostenäytteistä 20 % oli enteroviruspositiivisia, verokiryhmässä 15 % (vakioitu kerroinsuhde 1,49, p = 0,02). Keliakian riski oli suurempi etenkin niillä, joiden ulostenäytteessä oli runsaasti tai pitkittyneesti enterovirusia. Enterovirusta todettiin eniten syksyllä. Molemmissa ryhmissä 13 % ulostenäytteistä oli adenoviruspositiivisia.

Keliakiaan sairastuneista 16 %:lla ja verrokeista 2 %:lla oli tyyppi 1 diabetes.

Keliakiaryhmässä 28 %:lla ensimmäisen asteen sukulaisella oli diagnosoitu keliakia, verrokeista 8 %:lla.

Analyseissä käytettiin logistista regressiomallia, jossa huomioitiin ikä, sukupuoli, nauttienottoajankohdan vuodenaika, sisarusten määrä, lähisuvun keliakia, rintaruokinta ja gluteenille altistuminen.

Tämä tutkimus tukee osaltaan teoriaa suolistoinfektoiden yhteydestä keliakian puhkeamiseen. Suolistoinfektiot vaikuttavat suolen läpäisevyyteen ja saattavat näin vaikuttaa gluteenin imeytymiseen.

Kahrs CR, Chuda K, Tapia G ym. Enterovirus as trigger of coeliac disease: nested case-control study within prospective birth cohort. *BMJ* 2019;364:I231.

NINA KASEVA

Fotolla

Polven ja lonkan tekonivelen takuu pitkäaikaisseurannassa

Polven tekonivelelle saatiin 82 %:n ja lonkan tekonivelelle 58 %:n takuu 25 vuoden seurannassa. Tämä on tärkeää tietoa potilaille.

Suomalainen tekonivelrekisteri on hyvin esillä kahdessa tuoreessa katsauksessa, joissa arvioitiin tekonivelleikkausten pitkäaikaistuloksia. Polven tekonivelistä löytyi 30 artikkelia (6 490 totaaliproteesia ja 742 unikondylaari-proteesia, joissa vain toinen reisiluun nivelpinta protetisoitu) ja rekisteritiedoista 299 291 potilaan totaali- ja 7 714 unikondylaariproteesin tiedot.

Yhteensä polven tekonivelistä pysyi kiinni 25 vuoden seurannassa 82 % ja unikondylaariproteeeseista 70 %. Lonkan tekoniveliä arvioitu kiinnipysyminen oli julkaisuaineistoissa 78 % (13 212 potilasta) ja kansallisissa rekisteritiedostoissa 58 % (215 676 tekonivelleikkausta Australian ja Suomen rekistereistä).

Suomessa ortopedit ovat laskeneet, että tekoniveliä kysyntä suhteessa väestöön lisääntyy vielä muutaman vuoden. Tyypillinen tekonivelpotilas on 65–70-vuotias ja painoindeksi on 28–31 kg/m². Hieman yli puolet on naisia.

Kansalliset rekisterit auttavat laadun seurannassa ja tieto on luotettavampaa kuin yksittäisten sairaaloiden julkaisuisa. Lisätietoa Suomen rekisteristä saa osoitteesta <https://www.thl.fi/far>.

Evans JT ym. How long does a knee replacement last? A systematic review and meta-analysis of case series and national registry reports with more than 15 years of follow-up. *Lancet* 2019;393:655–63.

Evans JT ym. How long does a hip replacement last? A systematic review and meta-analysis of case series and national registry reports with more than 15 years of follow-up. *Lancet* 2019;393:647–54.

HANNU PAAJANEN

TIETEESSÄ | Lyhyet

Aivojen paksupoimuisuus on uusi suomalaisen tautiperinnön tauti

Suomesta on löytynyt uusi peittyvästi periytyvä aivosairaus, joka aiheuttaa lievää tai keskivaikeaa älyllisen kehityksen viivästymistä.

Sairauden aiheuttaa CRADD-geenin perustajamutaatio. Mutaatio on rikastunut Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun alueelle.

Sairaus näkyy magneettikuvauksessa otsa- ja ohimolohkojen alueelle painottuvana aivokuoren paimujen paksuuntumisena. Tauti voidaan varmistaa geenitestillä.

ULLA.TOIKKANEN@LAAKARILEHTI.FI

Fotolla

Tietokonehallinnus voi ennustaa nivelrikkoa

Tietokonehallinnuksen avulla voidaan ennustaa mekaanisen kuormituksen aiheuttama nivelrikon kehittyminen, osoittaa väitöstutkimus. Lisäksi voidaan arvioida, miten painonpudotus vaikuttaa nivelrikon etenemiseen.

FM Mimmi Liukkosen tutkimuksessa muun muassa testattiin ruston rappeuma-algoritmin kykyä erotella eriasteista nivelrikkoa sairastavat potilaat. Liukkonen huomasi, että algoritmi kykenee erottelemaan terveenä pysyvät koehenkilöt niistä, joille kehittyy nivelrikko neljän vuoden seurannassa.

Rappeuma-algoritmin ja potilas-kohtaisen kävelyanalyysin avulla selvisi painonpudotuksen vaikutukset polvinivelruston rappeutumiseen: painonpudotus hidastaa nivelrikon etenemistä. Toisaalta havaittiin, että painoa pudottaneen kävelytyyliin muutokset voivat lisätä riskiä ylikuorman aiheuttaman nivelrikon etenemiseen.

TUOMAS.KERANEN@LAAKARILEHTI.FI

Panthermedia

Alkoholin kallistuminen vähensi tapaturmaisista aivovammakuolemia

Alkoholin hintojen korotuksella oli yhteys tapaturmaisesti aiheutuneiden aivovammakuolemien vähenemiseen, selviää Turun yliopistollisen keskussairaalan ja Turun yliopiston tutkimuksesta.

Tutkimus selvitti alkoholiverotuksen muutosten ja väestön alkoholikulutuksen muutosten ajallista yhteyttä tapaturmaisten aivovammojen aiheuttamaan kuolleisuuteen yli 15-vuotiailla 2004–2016.

Kun alkoholijuomien verotusta kiristettiin, kokonaiskulutus vähentyi 1,2 prosenttia. Samalla tapaturmaisten aivovammojen kuolleisuus väheni keskimäärin 4,1 prosenttia vuodessa.

Tutkimus on julkaistu *Scientific Reports (Nature)* -lehdessä.

TUOMAS.KERANEN@LAAKARILEHTI.FI